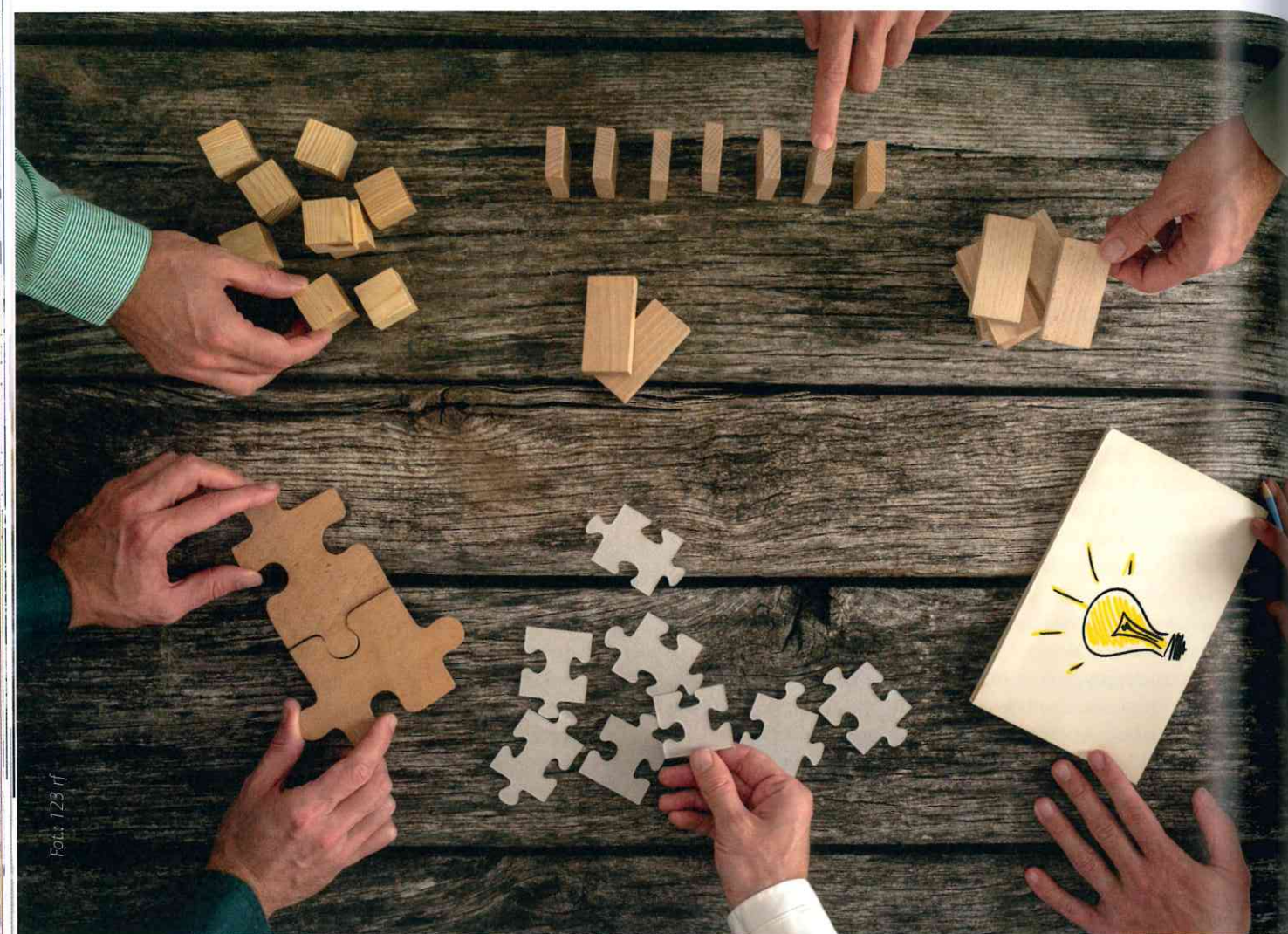

Dyrektywa IED a bezpieczne wykorzystanie chemikaliów. Czy potrzebne są zmiany?

Janusz Krupanek, Mariusz Kalisz, Marek Matejczyk, Beata Michaliszyn
Instytut Ekologii Terenów Uprzemysłowionych, Katowice

W maju rozpoczną się publiczne konsultacje dotyczące możliwych zmian dyrektywy IED. Potrwać 12 tygodni, a ich wyniki będą przedmiotem konsultacji szczegółowych. Czy podjęte działania usprawnią wydawanie pozwoleń zintegrowanych, ułatwią przepływ informacji o substancjach niebezpiecznych, a przede wszystkim czy wniosą istotne zmiany w zakresie emisji z przemysłu do środowiska? Zobaczmy.

Instalacje przemysłowe mają znaczny udział w całkowitej emisji zanieczyszczeń antropogenicznych, wpływając na stan środowiska poprzez emisję do powietrza, wody i gleby oraz wytwarzanie odpadów. Dyrektywa 2010/75/UE w sprawie emisji przemysłowych (zintegrowane zapobieganie zanieczyszczeniom i ich kontrola), znana jako dyrektywa IED (która weszła w życie 6 stycznia 2011 r.), stanowi podstawowe narzędzie regulujące zasady korzystania ze środowiska w przypadku dużych instalacji przemysłowych opierając się na zasadach:

- zintegrowanego podejścia,
- wykorzystania najlepszych dostępnych technik (ang. *best available techniques* – BAT),
- możliwości technicznych i ekonomicznych ich wdrożenia,
- inspekcji i kontroli praktyki ich stosowania,
- udziału społeczeństwa w ocenie oddziaływań i wydawaniu pozwoleń dla instalacji.

Zintegrowane podejście oznacza, że wydane pozwolenia muszą uwzględniać wszystkie aspekty oddziaływań środowiskowych zakładu, obejmujące emisję do powietrza, wody i ziemi, wytwarzanie odpadów, wykorzystanie surowców, efektywność energetyczną, hałas, zapobieganie awariom i właściwy stan środowiska na terenie zakładu po jego zamknięciu.

Zgodnie z dyrektywą IED, od strony formalno-prawnej standardy w zakresie prowadzenia działalności, w szczególności emisji do środowiska i wykorzystania zasobów, określa pozwolenie zintegrowane uwzględniające łącznie wszystkie wymagania przepisów prawa ochrony środowiska.

Dyrektywa odnosi się do instalacji przemysłowych powodujących znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych lub środowiska jako całości. Są to na przykład duże instalacje energetyczne, instalacje służące do produkcji i obróbki metali, instalacje stosowane w przemyśle wydobywczym i przetwarzania minerałów, przemyśle chemicznym, gospodarce odpadami oraz instalacje takich rodzajów działalności, jak produkcja miazgi drzewnej i papieru, obróbka tekstyliów, farbiarstwo, produkcja żywności, a nawet instalacje do intensywnego chowu drobiu i trzody chlewnej.

Dyrektywa IED a ograniczanie emisji substancji do środowiska

Dyrektywa IED ustanawia główne zasady wydawania pozwoleń i kontroli dużych instalacji przemysłowych w oparciu o zintegrowane podejście i stosowanie najlepszych dostępnych technik określonych w dokumentach referencyjnych BAT (BREF) i konkluzjach BAT. Oznacza to, że dyrektywa IED zmierza do wdrażania najefektywniejszych znanych obecnie technik w celu osiągnięcia wysokiego poziomu ochrony środowiska, z uwzględnieniem rachunku korzyści i kosztów.

Obowiązek posiadania pozwolenia zintegrowanego w przypadku prowadzenia instalacji, które z racji

rodzaju wykonywanej działalności oraz jej skali, mogą powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych lub środowiska jako całości, pojawił się w Unii Europejskiej (UE) już w roku 1996, po wprowadzeniu Dyrektywy Rady 96/61/WE z dnia 24 września 1996 dotyczącej zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i ich kontroli (IPPC). W roku 2010 wskutek rewizji dyrektywy IPPC i włączenia do jej treści zapisów kilku innych powstała dyrektywa w sprawie emisji przemysłowych, znana obecnie jako dyrektywa IED.

Poprzez przyjęcie dyrektywy IED poszerzona została lista rodzajów działalności wymagających uzyskania pozwolenia zintegrowanego. W porównaniu z poprzedzającymi ją dyrektywami, IED wprowadza również większe wymagania środowiskowe, narzucając m.in. obowiązek korzystania z najlepszych dostępnych technik (BAT) i dotrzymywania bardziej restrykcyjnych standardów emisyjnych. W myśl dyrektywy IED pozwolenie zintegrowane powinno określać wszystkie aspekty prowadzonej działalności.

Dyrektywa IED zmierza do wdrażania najefektywniejszych znanych obecnie technik w celu osiągnięcia wysokiego poziomu ochrony środowiska, z uwzględnieniem rachunku korzyści i kosztów

W celu zdefiniowania BAT i związanych z BAT, dopuszczalnych efektów działalności środowiskowej, wspólnych na poziomie UE, Komisja Europejska (KE) organizuje wymianę informacji z ekspertami z różnych branż przemysłowych oraz reprezentujących organizacje środowiskowe, delegowanych z państw członkowskich. Prace te koordynowane są przez Europejskie Biuro IPPC działające w ramach Wspólnego Centrum Badawczego UE (JRC) w Sewilli (Hiszpania). W wyniku tego procesu opracowywane są dokumenty referencyjne BAT (BREF), a ostatnio przyjęte konkluzje dotyczące BAT są traktowane przez KE jako wskazówki w podejmowaniu decyzji wykonawczych.

Techniki wymienione i opisane w konkluzjach dotyczących BAT nie mają ani nakazowego, ani wyczerpującego charakteru. Dopuszcza się stosowanie innych technik, o ile zapewniają one co najmniej równoważny poziom ochrony środowiska. Zatem dyrektywa IED wymaga, aby te konkluzje BAT stanowiły odniesienie dla ustalenia warunków wydawanych pozwoleń, a jednocześnie pozwala właściwym organom na pewną elastyczność w ustalaniu mniej restrykcyjnych wartości granicznych emisji.

PRODUKCJA
NAWÓZÓW

Prowadzone obecnie i planowane w najbliższych latach prace nad rewizją dokumentów referencyjnych BAT, stanowiących trzon Dyrektywy IED, dotyczą m.in. wielkotonażowej produkcji związków chemii nieorganicznej i nawozów (LVIC-AAF). Rewizja tworzy możliwości poszerzenia zakresu tych dokumentów o szereg istotnych aspektów zarządzania środowiskowego

Umożliwia to uwzględnienie przypadków, w których ocena sytuacji wykaże, że osiągnięcie poziomów emisji związanych ze stosowaniem BAT, opisanych w konkluzjach BAT, doprowadziłoby do nieproporcjonalnie wyższych kosztów w porównaniu z korzyściami dla środowiska, ze względu na położenie geograficzne lub lokalne warunki środowiskowe lub charakterystyki techniczne instalacji.

W myśl zapisów dyrektywy IED społeczeństwo ma prawo uczestniczyć w procesie podejmowania decyzji i być informowanym o jego konsekwencjach, mając dostęp do wniosków o pozwolenie, pozwoleń i wyników monitorowania uwalnianych zanieczyszczeń. Dyrektywa zawiera ponadto wytyczne dotyczące kontroli środowiskowych, jednocześnie pozostawiając w kwestii państw członkowskich ustanowienie systemu kontroli środowiskowych i opracowania planów kontroli (wymagana inspekcja instalacji odbywała się co najmniej raz na 1-3 lata). Ocena wpływu na środowisko może być wykonana z zastosowaniem kryteriów opartych na analizie ryzyka oraz ocenie zmian stanu środowiska przed i po zakończeniu działalności.

W przypadku gdy eksploatacja instalacji obejmuje wykorzystywanie, produkcję lub uwalnianie substancji powodującej ryzyko oraz występuje możliwość zanieczyszczenia gleby, ziemi lub wód gruntowych na terenie zakładu, prowadzący instalację podlegającą IED jest zobligowany do dołączenia do wniosku o wy-

danie lub zmianę pozwolenia zintegrowanego raportu początkowego. Przed przystąpieniem do zakończenia eksploatacji instalacji, dla której wymagane było sporządzenie raportu początkowego, prowadzący instalację sporządza i przedkłada organowi właściwemu do wydania pozwolenia raport końcowy o stanie zanieczyszczenia gleby, ziemi i wód gruntowych na terenie zakładu substancjami powodującymi ryzyko. Analiza tych dwóch dokumentów jest podstawą stwierdzenia rzeczywistego wpływu na stan zanieczyszczenia wód podziemnych i gleby.

IED – potrzeby zmian w obszarze objętym dyrektywą

Mając na uwadze, że dyrektywa IED już w momencie jej uchwalenia była przeniesieniem bardziej restrykcyjnego podejścia od stanowiących jej trzon dokumentów referencyjnych BAT (ogłaszanych w latach 2001-2007), wkrótce po jej wejściu w życie rozpoczęto przygotowania do procesu ich rewizji. Prowadzone obecnie i planowane w najbliższych latach prace w tym zakresie dotyczą m.in. dokumentów referencyjnych BAT dla przemysłu tekstylnego (TXT), obróbki powierzchniowej metali i tworzyw sztucznych (STM) oraz wielkotonażowej produkcji związków chemii nieorganicznej i nawozów (LVIC-AAF). Rewizja tworzy możliwości poszerzenia zakresu dokumentów referencyjnych o szereg istotnych aspektów zarządzania środowiskowego.

Istotnym zagadnieniem rewizji dokumentów jest lepsze zarządzanie substancjami niebezpiecznymi w przemyśle. Ponadto, zgodnie z przyjętymi trendami polityki ekologicznej UE, poza propozycjami nowych technologii, bardziej bezpiecznych dla środowiska, istotne aspekty będące przedmiotem dyskusji dotyczą zagadnień wdrażania zasad gospodarki o obiegu zamkniętym, tj. racjonalnego wykorzystania zasobów, domykania obiegów materiałowych, unikania wytwarzania odpadów, a jeżeli nie jest to możliwe – jak najbardziej efektywnego ich zagospodarowania, w tym przede wszystkim ich ponownego użycia i odzysku w charakterze tzw. wtórnych surowców pierwotnych (ang. *SRM – secondary raw materials*). Należy spodziewać się, że aspekty te zostaną również uwzględnione w prowadzonych obecnie pracach dotyczących rewizji dyrektywy IED.

W tym zakresie konsultacje dotyczące możliwych zmian dyrektywy IED rozpoczną się w maju 2019 r. Obecnie chwilę sprawa ma charakter otwarty i oczekiwane propozycje zmian nie są znane, dlatego że będą one wnoszone na bieżąco na etapie konsultacji. Publiczne konsultacje będą trwać 12 tygodni i mogą wziąć w nich udział wszyscy potencjalnie zainteresowani interesariusze, tj. przedstawiciele władz i organów wdrażających IED, udzielający zezwoleń oraz zajmujący się egzekwowaniem ich wymagań oraz kontrolą, przedstawiciele przemysłu, stowarzyszenia branżowe i indywidualni operatorzy instalacji, dostawcy technologii oraz społeczeństwo – w tym organizacje pozarządowe, środowiska naukowe i akademickie. Wyniki tych konsultacji będą następnie przedmiotem konsultacji szczegółowych, ukierunkowanych na konkretne grupy robocze.

IED – analiza potrzeb zmian w obszarze wykorzystania substancji i preparatów chemicznych

W świetle rewizji dokumentów referencyjnych, istotne jest też zagadnienie synergii pomiędzy dokumentami referencyjnymi BAT i regulacjami wynikającymi z rozporządzenia REACH. Zasadne w tym zakresie jest podjęcie działań mających na celu usprawnienie procesów administracyjnych wydawania pozwoleń zintegrowanych, ułatwienie przepływu informacji o substancjach niebezpiecznych według rozporządzenia REACH oraz identyfikację działań i technik minimalizujących ich emisję z przemysłu do środowiska.

Zagadnienia te są przedmiotem projektu HAZBREF – Usprawnienie zarządzania substancjami niebezpiecznymi w świetle dyrektywy IED i dokumentów referencyjnych BAT. Projekt jest realizowany z inicjatywy europejskich instytucji zajmujących się wypracowywaniem rozwiązań prawnych i wdrażaniem dyrektywy IED w zakresie emisji przemysłowych. Jego realizację rozpoczęto w 2017 roku. Projekt jest finansowany z Programu INTERREG Region Morza Bałtyckiego. Koordynatorem jest Fiński Instytut Środowiskowy SYKE. Uczestniczą w nim: Szwedzka Agencja Środowiskowa – SEPA, Niemiecka Agencja ds. Środowiska – UBA, Estońskie Centrum Badań Środowiskowych – KLAB oraz ze strony polskiej Instytut Ekologii Terenów Uprzemysłowionych w Katowicach.

W ramach projektu trwa opracowanie rekomendacji dotyczących dobrych praktyk i procedur w zakresie skutecznej wymiany informacji w procesie rewizji dokumentów referencyjnych BAT (BREF) między różnymi organami administracji na różnych poziomach zarządzania. Pozyskana w ten sposób informacja zwrotna jest pomocna przy formułowaniu wniosków kierowanych do Komisji Europejskiej, w sprawie istotnych problemów do merytorycznej analizy Technicznych Grup Roboczych, zaangażowanych w prace nad rewizją poszczególnych dokumentów referencyjnych BAT (TXT, STM, LVIC-AAF) oraz elementów dyrektywy IED.

LABVOLUTION

21 – 23 May 2019
Hannover • Germany
labvolution.de

Get your
ticket now!

Deutsche
Messe

LAB
VOLUTION